

↳ *Dante Alighieri*

Isteni
színjáték

POKOL

XXIV. ÉNEK
(A Pokol Nyolcadik Körében)
A tolvajok — I.

Elkeseredés és vigasz

Mikor az év még fiatal s a Nap 1
a Vízöntőben lágyítja haját,
s az éj készül, hogy félnapnyira fogyjon,
a dér néha a földet beborítja 4
(fehér nővérét utánozza ezzel,
bár tollvonása hamar eltűnik),
s a pásztor, kinek takarmánya fogytán, 7
fölkel, kinéz, látja: a táj fehér,
elkeseredve a combjára csap,
házába visszamegy, siránkozik, 10
mint koldus, azt se tudja, mit tegyen;
aztán megint kinéz — s remélni kezd,
mert látja, hogy a táj milyen hamar 13
küllemet váltott! Fogja hát a botját
és hajtja ki a juhokat legelni...
Így ejtett engem kétségbe a Mester, 16
mikor láttam arcán a bosszúságot;
de így jött rögtön sebemre kenőcs,
mert ahogy a hídromhoz odaértünk, 19
felém fordult s oly kedves volt az arca,
mint ott, a hegy lábánál, legelőszőr.

Nehéz kapaszkodó

Karját kitarta, s miután magában 22
gondolkodva a romos köveket
szemügyre vette, megfogott erősen.
Aztán, mint aki munkáját előre 25
megtervezi s mindent jól fölbecsül,
úgy emelt engem egy kő tetejére,
s máris egy újabb sziklát mutatott: 28
„Kapaszkodj abba — mondta —, ám előbb
próbáld ki: súlyodat elbírja-e!”
Itt nem lehetne följönni köpenyben! 31
Bár tolt-segített (ő meg súlytalan volt),
alig vergődtünk kőről kőre föl.
Ha nem lett volna itt alacsonyabb 34
a part, mint a szemközti oldalon,
hát föladom — ő persze más eset.
De mert a Szennyrovatok tartománya 37
a kútmélység felé, középre lejt,
mindegyik vágat belső partfala
a külsőnél jóval alacsonyabb; 40
így végre fölértünk addig a pontig,
ahonnan az utolsó kő letört.

1–2. Értsd: az év elején. Ekkor a Nap a Vízöntő jegyében jár (jan. 21 – feb. 21.), és sugara („haja”) már melegebb („lágyabb”).

3. Értsd: az éjszakák fokozatosan rövidülnek, hogy március 21-én már napjégyenlőség legyen, amikor az éjszaka és a nappal egyaránt 12 órás.

5. A dér fehér nővére: a hó.

8. Értsd: azt hiszi, havazott s ezért nem tud legeltetni.

21. Legelőszőr: Dante és Vergilius első találkozásakor (*Pok.*, I,61).

31. Utalás az ólomköpenyeesekre, a 6. szennyrovat lakóira.

40. Ezért kell most kevesebbet felmászniuk, mint amennyit lecsúsztak (*Pok.*, XXIII,49).

42. Utolsó kő: ez volt a beomlott híd hídfője.

Intelem a gáttetön

- A tüdőmből úgy kiszorult a szusz, 43
 hogy odafönt már nem bírtam tovább,
 és ahol voltam, azonmód leültem.
 „Le kell most vetköznöd restségedet 46
 — szólt Mesterem —, mert tollpárnán pihegve
 nem szerzel hírnevet, se ágymelegben;
 pedig ha hírnév nélkül élsz a földön, 49
 csak annyi nyomot hagysz magad után,
 mint füst a levegőben, hab a vízben.
 Kelj föl tehát! Végy mély lélegzetet! 52
 A lélek megnyerhet minden csatát,
 ha nem húzza le súlyával a test.
 Magasabb lépcső vár, hogy fölkapaszkodj: 55
 az nem elég, hogy őket itt hagyod!
 Ha értesz, tedd, ami javadra lesz!”
 Én fölálltam s úgy tenni igyekeztem, 58
 mintha már nem kapkodnék levegőért.
 „Menjünk — mondtam. — Bátor vagyok s erős!”

Átkelés a hetedik hídon

- Indultunk föl az újabb sziklahídra, 61
 köves volt, szűk, nehezen járható,
 s meredekebb, mint az eddigiek.
 Menet közben beszéltem (hogy ne tűnjek 64
 gyengének!), s most az újabb szakadékból
 egy hang szólt, zavaros és tagolatlan.
 Nem értettem, mit mond, tán mert a hídív 67
 tetején álltam az árok fölött;
 úgy hallatszott, mintha futva beszélne.
 Jól kihajoltam, de élő szememmel 70
 a sötétségbe nem tudtam lefúrni,
 ezért így szóltam: „Mester, lemehetnek
 a túlsó kőgátra a hídgerincről? 73
 Mert hallok valamit, csak épp nem értem,
 s bár nézek, látni semmit sem tudok.”
 „Nem válaszolok mást — felelte —, mint 76
 hogy megteszem; mert az őszinte kérést
 szó nélkül illik teljesíteni.”

A 7. szennyrovat

- Lementünk hát a hídfőnél, amely 79
 a nyolcadik partra támaszkodik,
 s itt már az árok feltárult előttem.
 Lent kígyók elképesztő tömegét 82
 láttam, olyan sokféle alakút,
 hogy emlékezni rá is vérfagyasztó.
 Ne büszkélkedjen Líbia homokja, 85
 hogy mennyi áspist, kobrát, viperát,
 alattomos, mérges kígyót terem;

55. Magasabb lépcső: a Purgatórium-hegy.

56. Őket: a bűnösöket a Pokolban.

65. Újabb szakadék: a 7. szennyrovat, melynek hídján épp átkelnek.

69. Az eredeti itt bizonytalan (*ad ire* vagy *ad ina*), úgy is érthető: „mintha haraggal beszélne”.

80. Nyolcadik part: a 7. és 8. szennyrovatot elválasztó kőgát.

85–87. A kor ismeretei szerint a Líbiai-sivatagban sokféle (azóta részben megszűnt) kígyó élt.

és a Vörös-tenger fölötti tájon 88
 meg Etiópiában összesen
 nincs ennyi taszító, veszélyes állat.
 E keserves, vad nyüzsgés közepette 91
 meztelen, riadt emberek rohantak,
 menhely s heliotróp reménye nélkül.
 Két kezük kígyókkal volt hátrakötve, 94
 melyek a derekuk körül fonódva
 elöl csomózták össze magukat.

Valaki porig ég

Ekkor az egyikre, hozzánk közel, 97
 egy kígyó lecsapott és megharapta
 ott, hol a nyak s a váll találkozik.
 S gyorsabban, mint egy „o”-t vagy „i”-t leírnál, 100
 az árny kígyulladt, teljesen leégett
 s összeesett egy kupac hamuvá.
 Aztán a földre szóródott hamu 103
 magától újra kezdett összeállni,
 s előző formájába visszatért.
 Így tesz a nagy bölcsek szerint a főnix: 106
 meghal a tűzben s újjászületik,
 mikor az ötszáz esztendő kitelte.
 Míg él, nem eszik búzát, sem füvet, 109
 csak tömjént és könnyező-balzsamot;
 nárdus és mirha a halotti leple.
 S mint aki földre esik — mért, nem érti: 112
 tán ördög van benne, amely lerántja?
 vagy elzáródás béklyózza erőit? —,
 s mikor fölkel, riadtan néz körül, 115
 megzavarodva a súlyos rohamtól,
 amelyet átélt, csak sóhajtozik;
 így tett e bűnös, mikor talpra állt. 118
 Ó, milyen kemény az Isten hatalma,
 hogy ilyen csapásokat záporozl...

Vanni Fucci, a templomfosztogató

Vezérem megkérdezte: kicsoda, 121
 s az így felelt: „Toszkánából potyogtam,
 nem is oly rég, ebbe a vad torokba.
 Állatként élni, az tetszett nekem, 124
 hisz öszvér voltam. Nevem Vanni Fucci,
 a Vad; méltó tanyám Pistoia volt.”
 Kértem a Mestert: „Szólj, hogy el ne fusson, 127
 s kérdezd meg: mely bűn nyomta le ide;
 mert én vérengző vadnak ismerem.”
 A bűnös, hallva ezt, egyenesen 130
 hozzám fordult, a szemét rám szegezte,
 s a kínos szégyen színe lepté el.
 „Az jobban fáj — szólt aztán —, hogy te engem 133
 e nyomorú helyzetben, itt találsz,
 mint fáj a másik létből kiszakadni.

88–89. Líbián kívül Etiópiáról és a Vörös-tenger melletti Arab-sivatagról is azt tartották, hogy ártalmas állatok tenyészhelyei.

93. Heliotróp: létező drágakő, színe sötétzöld, benne piros foltokkal. Azt tartották róla, hogy viselőjét megóvjá a kígyómarástól, illetve láthatatlanná teszi.

106. Főnix: létezőnek tartott madár, mely ötszáz évig él, akkor tűzben elhamvad, de azonnal újjászületik.

111. Nárdus és mirha: értékes illatszerek, ezekből készít a főnix fészket, melyen meghal.

112. A hirtelen földre esés az epilepszia jele (régí magyar neve: eskór). A beteg nem tudja, mi történik vele; Dante kétféle magyarázatot ad: ördög szállta meg, avagy — a kor orvosi felfogása szerint — testében valahol elzáródik az „életerők” áramlása.

125. Vanni Fucci (†1300 elején, azaz „nem is oly rég”): híresen garázda, erőszakos ember. A Fekete Guelfekhez (radikális pápa-párt) tartozott, üldözte és gyilkolta a Fehér Guelfeket (mérsékelt pápa-párt, Dante elvbarátai). Dante személyesen ismerte. — Azért „öszvér”, mert félig nemesi származású törvénytelen gyerek volt.

126. Pistoia: város Toszkánában, Firenzétől nem messze.

128–129. Ha Vanni csak erőszakosságáért került volna a pokolba, akkor följobb, a Hetedik Kör 1. alkörében, a forró vérfolyóban volna a helye; ám a hamisság (benne a lopás is) súlyosabb bűn, mint az erőszakosság.

135. A másik létből: a földi életből.

Kérdésed elől ki nem térhetek:	136
azért raktak le ide mélyre, mert	
a templomból loptam kegytárgyakat,	
és tévesen mást vádoltak vele.	139
De hogy e látványon te ne örülhess,	
ha egyszer kijutsz e sötét vidékről,	
nyisd ki füled, és halld, amit beszélek.	142
Pistoia leráz minden Feketét;	
majd Firenze vált törvényt s vezetőket.	
Mars villámot csihol a Magra-völgyben,	145
melyet felhők örvénye vesz körül,	
s a kettő, heves és kemény viharban	
a Piceno-mező fölött csap össze,	148
ahol a villám szétvágja a felhőt,	
és minden Fehérnek sebet okoz.	
Ezt azért mondom, hogy fájjon neked!”	151

(Nádasdy Ádám fordítása és jegyzetei)

138–139. Vanni Fucci 1293-ban ellopta egy pistoiái templom sekrestyéjének kincseit. Megszökött, s a lopásért majdnem egy ártatlan embert végeztek ki.

143. Értsd: Pistoiaiból hamarosan (1301-ben) ki fogják űzni a Fekete Guelfeket (Dante ellenfeleit). — Vanni itt következő jóslata a mű megírásakor (1308) már beteljesült valóság volt.

144. Ezután (1302) Firenzében fog történni ellenkező irányú — és immár végleges — változás: a Feketék kerülnek hatalomra s űzik el a Fehéreket, köztük Dantét.

145. Mars: az ókori hadisten. Vanni jóslata egy 1302-ben bekövetkezett csatát mint meteorológiai jelenséget ír le: a villám és a felhők feszültségéből keletkezik a vihar. A korabeli tudományban ezt így is tanították. — A „Magra-völgy villáma” egy helyi hadvezér, a Fekete-párti Malaspina.

146. Felhők: a firenzei Fehérek.

148. A Piceno-mezőn 1302-ben ütköznek meg a Malaspina (= a villám) vezetett Feketék és a Fehérek (= felhők).

149. Malaspina kivágja magát a túlerő szorításából és győzelemre viszi a Feketéket.

150. A Fehérek — s így Dante — sorsa ekkor pecsételődik meg.

